

43. Én pedig ha mi vétséggel
Vóltam, Kegyelem! — — Ezekkel
Elbúcsúzom tőletek;
Dámetás keze alázza
Kell sietnem. Mindanyája
Egészségben légyetek!
44. Kedves Juhaim menjünk már
Az idő is im majd eljár,
Akiunk felé forduljunk,
Még ott háljunk ez éjszakán
A' piros hajnal hasadtán
Hólnap utnak induljunk.
45. Ugy is kékül az Egeknek
Színe; a' magas hegyeknek
Tetejek veresedik,
A' madarak csendesednek,
A' völgyek is hivesednek,
Jele hogy estveledik.

KÖZLI: CSÁSZÁR ELEMÉR.

XVII. ÉS XVIII. SZÁZADI VERSES TALÁLÓS MESEK A SÁROSPATAKI KÖNYVTÁRBÓL.

I. XVII. századiak.

Mesék.

I.

Én töllem mindenek minap rettegének
Hat lábaim voltak, s - bezzeg gyors is valék
Már alig van két jó, illy véletlen járék,
Gazdagból szegénnyé jaj melly hamar levék.

Selim. intelli[gitur]. (Visszajáról olvasandó: *Miles.*)

Más. [II.]

Mig él az én anyám addig nem születem
De miheltyen meg hal mindgyárast születem
Joliehet nem vagyok s - mégis meg ölhetem
De jaj énnékemis mert így kel el veszнем.

arepiv. (*Vipera.*)¹

III. Mese.

Vagyon edgy vitéznek itt edgy ugró löva
Vgyan ennek vagyon edgy kis báránycája
Báránynak hátára látám ez paripa
Felugordván rajta nyargalodzik vala.

¹ A dült betűkkel szedett megfejtések a kiadó pótlásai.

IV.

Engem nagy zörgéssel ti ha megrontotok
Azontol kit szülők mindnyájan rágjátok
Hasatt az én hasam azt is tudhattjátok
Kerekdéd formát én hasam kívül látok.

V.

Hasonló tehozzád hasatt hasu vagyok,
Meg ölnek engemett s - magzatot úgy hozok
De én magzatomnak olly erőket hagyok
Erős embereket általa le csapok.

gam-ölősz. (*Szülő-mag.*)

VI.

Mikor Iffju vagyok, szűzek nem szeretnek
Piros veres színem, mégis csak meg vetnek
De ha meg vénülök mindenek kedvelnek
Fekete színemben, szép szűzek szeretnek.

Prunum vel caro tosta.

VII. *Mese.*

Láttam edgy feő eszközt mellyel jó embernek
Sőt szükségis élni minden féle rendnek
De kés metzésére nem kell ez eszköznek
Semmi féle edény eő ki öntésének.

Mamma.

VIII. *Mese.*

A betű engemet egész életemben
Táplál de én még is nem tudom mit egyem
Könyvek között lakó fejem van üressen
Sok tudományt ettem de még sem éppültem.

atniT. (*Tinta.*)

IX.

Az én számban vasat éleset hordozok
Mellyet én Anyámnak hasában szúrdalok
Elevent meg ölök s - majd holtat támasztok
Mellyből embereknek hasznót hozni fogok.
Úrak és Császárok én általam élnek
Derekam van hosszú mellyel elől megyek
Fejemben kétt szarvam, mellyel nem öklelek
De inkább Uramnak mindenben engedek.

Eke, szántó vas.

X.

Nagy terhet viselek melly nehéz mint tenger
A mellyet nem szokott viselni edgy ember
Három lelkek bennem vadnak, mellyek edgy vér
Kettő utra indul s - harmadik szállást kér.

Mulier gravida in qua sunt 2 pueri seu gemini.

XI.

Mig éltem Istennek én híven szolgáltam
Bűnt nem cselekedtem s - alázatos voltam
Isten beszédének ellene nem jártam
Mégis az Istennek országát nem láttam.

Sunis A. (*Asinus.*)

[XII.]

Micsoda állat az melly némán született
Mégis okos Ura tőle meg intetett
Ad értelmét kérlek ha Calixta [?] mellett
Voltál hogy meg öncsem nihillel tudódet.

Sunis A. (*Asinus.*)

[XIII.]

Van edgy templom mellynek vagyon olly oszlopa
Kin tizenkét város vagyon rendel rakva
Mindenik városnak 30. gerendája
Körüllötte futos ket Aszszony mindenha.

Annus, menses, dies, sol ; et luna.

[XIV.] *Más.*

Magában fen forgó vagyon edgy karika
Ki mikor vigyorog örül a saláta
A cigány-gyermekis igen Commendálllya
Mert eő is a fogát reá vicsorította.

IoS. (*Sol.*)*Aenigmala.* [XV.]

Tudok edgy állatott kinek az ő neve
A Deáki nyelvben áll csak két részekbe
Hídeget és hevet de nem bé lepedve
Tűrhet nagy csendessen tellyes életébe.
Ennek első része kedves a vargáknál
Szurtos szíjgyártóknál a csizmadiáknál
Innád az utollyat de ugy ha kaphatnál
Aszt is ugy ha gődény torokkal bírhatnál.

Arbor.

[XVI.]

Edgy állat született a mezőben régen
Kies palotája vagyon mej jeletlen
Gyönyörködik cifra tarka öltözetben
Csak mosdatlan ázzik meg sem kendik szépen.
Eőrül vigad tombol míg élte tartatik
Ha szörnyű halállal élte végeződik
Noha az Urakhoz ritkán vágyakozik
De gyakrabban Urak hátán nyargalódzik

Vulpes.

[XVII.]

Mond meg nekem mellyik az a csuda állat
 Ki téj nélkül nevel számtalan fiakat
 Eletében szürke czondoraban járhat
 Holta után piros ruhában gyászolhat.

Cancer.

Jegyzet. Ez a 17 találós mese Keres-Zeghi K. István »Az hitnek es jószágos cselekedeteknek tündöklő példáiról való prædicatiók« című, 1635-ben Debreczenben megjelent könyvének utótábláján és az előtte levő két előzéklevélen olvasható. E könyv a sárospataki ref. főiskolai könyvtaré. Jelzete: *D. 250.* A mesék írása és tintája azonos Németi P. Mihálynak, a könyv egyik volt tulajdonosának írásával és tintájával, a kinek neve és jelmondata (Jehova protector vitae) a címlapon olvasható. Az előtábla belső oldalán ugyanezen tintával e följegyzés található: »Valet de. 50. 1661.« Ez adat szerint Némethi P. Mihály 1661-ben lett a könyv tulajdonosa. Így e találós mesék 1661-ből, vagy a következő évek valamelyikéből valók.

Aenigma. [I.]

Én Iffjuságomban engem nem szeretnek
 De ha meg vénülök mindenek kedvelnek
 Leányok menjecskék ölkben ültetnek
 Szép piros voltomért énnekem örülnek.

(Szilva.)

Aenigma. [II.]

Vagyon egy embernek Tizen négy gyermeke
 Kinek hete fehér az hete fekete
 Soha meg nem halnak csak el mulnak tüle
 Fejcs meg ez mesémet itt maragy ebédre.

Czöts. (Szöcs.)

Alia. [III.]

Vagyon egy fő mester de neve nem Lukác
 Feles szövő fonjo de bizonj nem Takács
 Az Tűznél mikor fonj nem szunnjad mint Szakács
 Nem viseli vásznát se szabó se kovács.

Jegyzet. Ezt a három találós kérdést a »Schola Curiositatis« című 12-r. alakú kis könyvecskének (címlapja hiányzik) előtáblája utáni előzékleveléről másoltam le. A sárospataki főiskolai könyvtár tulajdonosa. Jelzete: *LL. 416.* Az előzéklevélen az 1694-es évszám olvasható, a melyet a könyvecske egyik tulajdonosa írt oda. Ez adat szerint e három találós mese a XVII. század végéről való. Az első azonos az előző sorozat VI: számú kérdésével, de nem szóról-szóra, hanem csak tartalmilag.

II. XVIII. századiak. [1790—1791-ből.]

Mese. Találós.

1-ső.

Halottál-é csudát hatott ez Világon
 Hetediket mondom kiki ra vigyázzon
 A Paripa ugral a Gyenge bárányon
 Még sem tántorodik ő nyerit vastagon.

2-dik.

Nyólczadik is töllem ezennel mondatik
 Sütik főzik még is azt meg nem ehetik
 El hidjed hogy hússal az nem készítettik
 Mert az Emberektől az csak meg vettetik.

3-dik.

Nappal én érettem te semmit nem adnál
 Éjjel frissebb vagyok ezüstnél aranynál
 Engem meg nem látnál a Gyertya világnál
 A setétben pedig hamár meg találnál.

4-dik.

Tzifra babos madár jár a fa tetején
 Mint egyéb madárnak nincs begye a mellyén
 Kerekded tarélya a felye tetején,
 A Begye pediglen a háta közepén.

5-dik.

Van egy állat a melly testét változtattya
 Hamuvá de ismét onnét feltámasztya
 Kinek nem vólt soha sem attya sem annya
 Ő maga magának mind attya mind annya.

6-dik mese.

Egy eszköz nyugoszik meg horgodt fészékben
 Melly gyakran fertődzik másoknak vérében
 Semmi elevenség nints semmi testében
 A ki ki talállya ne végy részt mérgében.

7-dik.

Egy kis ajtó nélkül való házba lakom
 Abból ki s bé járok noha nintsen lábom
 Mindenkoron tántzom az orromon járom
 Hogy ha ki találod magam is akarom.

8-dik.

Egy kis ajtó nélkül való házban lakom
 Lopástúl nem félek lopásommal hízom
 Nevem négy betüből áll mikor akarom
 Hogy ha ki találod ne garas vagy három.

9-dik.

Láttam minap olyan világos malmocskát
 Mely a meszsze lévő kicsiny állatotskát
 Szemem eleiben teszi e Dolgotskát
 Mond meg hogy nyerj töllem olyan állatotskát.

10-dik.

Vagyon egy Paripa ugrik mint a szarka
 Kicsin mint a len mag de nagy a haragja
 A kinek oldalát ha meg taszithattya
 Sem király sem Hertzeg soha nem álhattya.

11-dik.

Nincsen e Világon feketébb nálamnál
 Minden ízem tsonom csak ött betübül áll
 Annak a végéből ha egyet el vágnál
 Egymás szeretőknek orcáján kaphatnál.

12-dik.

Nékem is van hírem hogy erdőben nőttem
 Ekes pásintoknak fűveiben lettem
 Nagyra nevededett immár becsületem
 Mert sok embereket vidámokká tettem.

13-dik.

Vagyon egy kis állat ki maga járását
 Tészi; mint sak lába mozgattya derekát
 Hátán e Világ van kit tart mint sajáttját
 Akarom hogy mondja más is ennek mássát.

14-ik.

Huszon öt szájam van de soha nem szóllok
 Véllem beszélgetnek Üri méltóságok
 Még is sok tartományt országot bójárok
 Szóllásomon kívül soha nem láthatok.

15-dik.

Soha Ács nem voltam de házat csináltam
 Én Mesterségemmel Ácsot fellyül múltam
 Kőből Fából Földből házat nem tsináltam
 Mégis mindenkoron Palotában laktam.

16-dik.

Noha kézzel lábbal én nem teremtettem
 Sem Csontal, sem Bőrrel én nem születtettem
 Még is mindenkoron tápláltam életem
 Kősziklákon Erdőn széllyel legettettem.

17-dik.

Mond meg ez Világon az a leány ki volt
 Ó édes anyyához aki férjhez ment vólt
 Anyya nélkül való anyya Férjfű vólt
 Anyyának Leánya felesége is vólt.

— — — — —
 Vége; aki Legény talállya ki.

Jegyzet.

Ezek a verses találós mesék (1—17.) a sárospataki ref. főiskolai könyvtári kéziratár 630. számmal ellátott ily című kötetéből valók: »DÁVIDNÉ | Soltári | A mely is fordítatott Angliai | Nyelvűből, Magyara'. Görög | HELENA és több Szűzek | nek kedvéért 1790-ben 10-dik Decemb | ris: . . . Szerelmes Peter. A Venus Oltá | ra Mellett szolgáló Ifju által. — Mántovában«: || E tréfás című kötet leírója a kötet utolsó lapján nevezi meg magát ekképen: *Scriptum | Est Per | Josephum | Darotzi | Anno 1791 Die 7-ma Aprillis*. A mese-sorozat »No. 179.« jelzéssel (régébbi sorszámozás szerint: »CLIII.«) van ellátva. Az új sorszámozás *Jankowich Miklóstól* való, a ki ezt a kéziratot kötetet, az előtábla belső lapján levő följegyzése szerint, *Rutkay Dankó Gábortól* vásárolta 1810-ben s le is másolta dalgyűjteménye számára. Másolatát a Magyar Nemzeti Múzeum Orsz. Széchenyi-Könyvtára őrzi 173. *Quart. Hung.* jelzet alatt. [Nemzeti Dalok gyűjteménye III. k.] A *Jankowich*-féle tíz kötetes dalgyűjteménynek forrásai közül, ez ideig, ezzel megállapításunk szerint, csupán csak három ismeretes. (Lásd: *Eihnographia*. 1914:232.)

A 17 találós mese megfejtése 8 levéllel előbb olvasható *Figurák* cím alatt, a 177. (régében CLII) sorszámmal ellátott *Nóta* után: 1. *Bél húr*; 2. *Hurka peczek*; 3. *Reves fa*; 4. *Barat*; 5. *Phenix madár*; 6. *Kard*; 7. *Penna*; 8. *Egér*; 9. *Perspectiva*; 10. *Ballha*; 11. *Csóka*; 12. *Hegedű*; 13. *Rák*; 14. *Levél*; 15. *Pók*; 16. *Ég*; 17. *Éva*; *Talald ki mire való már e*.

Közli: HARSÁNYI ISTVÁN.

KÖLTŐINK ELFELEJTETT VERSEI.

A *Pesti Röpivek* 10. számában, mely már csak a *Pesti Ivek* címét viseli (1850 december 8-án, 291. lap), van három költőnknek egy-egy kis emlékverse, mely valamennyi gyűjteményükből hiányzik. Ki az a »dr. H.«, a kinek emlékkönyvébe írták, nem bírtam kideríteni.

Dr. H. albumába.

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél.
Könyzápor, mellyet bánat hajt,
Szél, mellyet ember szív sohajt.   Vörösmarty.

II.

Midőn vérszínben kél a hold
Magános éji úton,
Emlékeid között legyen
E véráztatta hon.   Vachot Sándor.